

DATAOMBUDSMANNENS BYRÅ

KOMMUNERNA OCH PERSONUPPGIFTLAGEN

Uppdaterad 27.07.2010

www.tietosuoja.fi

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

sida

1. INLEDNING	3
2. PERSONUPPGIFTLAGENS SYFTE OCH MÅLSÄTTNINGAR	3
3. PERSONUPPGIFTLAGENS MEDEL FÖR ATT UPPNÅ MÅLSÄTTNINGARNA	4
4. ANSVARET FÖR BEHANDLINGEN AV PERSONUPPGIFTER (REGISTERFÖRINGEN) I KOMMUNEN	5

BILAGA: EXEMPEL PÅ PERSONREGISTER OCH REGISTERANSVARIGA SOM BILDAS INOM KOMMUNENS OLIKA FUNKTIONER

Dataombudsmannens avgörande; Vårdkommunmodellen och den registeransvariga samt flyttande av kunduppgifter då tjänsternas organiseringsansvar flyttas.

1. INLEDNING

Skötseln av de flesta av kommunens angelägenheter förutsätter behandling av personuppgifter. En del av de uppgifter som behandlas är sekretessbelagda och känsliga. Kommunens olika registeransvariga bör säkerställa att skötseln av kommunens angelägenheter genomförs med respekt för kommuninvånarnas och kommunens kunders integritet. Den allmänna lag som reglerar verksamheten i detta avseende är personuppgiftslagen. Förutom personuppgiftslagen kan speciallagstiftning som gäller behandlingen av personuppgifter vara av väsentlig betydelse både för verksamhetsförutsättningar och integritetsskydd. I alla kommunala myndigheters verksamhet baserar sig överlåtande och hemlighållande av personuppgifter på lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), ifall inte ifrågavarande omständigheter ingår i bestämmelser i andra lagar. I övrig lagstiftning kan ingå förutom bestämmelser om hemlighållande och överlåtande, även stadganden om datainnehåll, rätt att få uppgifter och förvaring av data.

I kommunens verksamhet är det avgörande, på vilket sätt kommunstyrelsen handhar instruktionerna om behandling av personuppgifter. Avsikten med denna guide är att i korthet beskriva, med vilka åtgärder kommunstyrelsen kan styra kommunens förvaltning i verkställigheten och tillämpningen av personuppgiftslagen, och på vilka sätt de rättigheter som är förknippade med behandlingen av kommuninvånarnas personuppgifter kan förverkligas.

2. PERSONUPPGIFTLAGENS SYFTE OCH MÅLSÄTTNINGAR

Personuppgiftslagen (523/1999) har stiftats i syfte att förverkliga grundläggande rättigheter till skydd för privatlivet samt annat integritetsskydd vid behandlingen av personuppgifter, samt för att främja utvecklandet och iakttagandet av god informationshantering. De i personuppgiftslagen stadgade allmänna förutsättningarna för behandling av personuppgifter baserar sig på den registeransvariges behov. För envar registeransvarigs verksamhet kan endast behövliga och korrekta uppgifter behandlas. Det i lagen fastställda, för alla skeden av behandlingen av personuppgifter gällande kravet på behövlighet, samt på omsorgsfullhet, stöder likaså verksamhetens syften. Lagen och i synnerhet det av lagen förutsatta kravet på förhandsplanering leder med sina anvisningar till god informationshantering och därigenom även till en god uppgiftshantering.

Det av personuppgiftslagen förutsatta skyddet för de registrerades personliga integritet samt deras intresse och rättigheter är inte en separat förpliktelse, utan ingår som en väsentlig del i god service och gott förvaltningsförfarande. Exempelvis upplysning om kundens rättigheter ökar förtroendet mellan registerföraren och kunden (den registrerade) och främjar sålunda också funktionella syften. De olika kommunala registerförarnas funktionella och av integritetsskyddet förutsatta målsättningar och kraven är i praktiken så gott som sammanfallande. Ett missförhållande som konstateras i behandlingen av personuppgifter innebär i allmänhet också ett funktionellt missförhållande och vice versa.

Till en effektiv och ekonomisk verksamhet ansluter sig förutom en flexibel förvaltning också i allt större utsträckning utnyttjandet av datateknik. Ett centralt syfte med personuppgiftslagen är att få de registeransvariga att planera i synnerhet den med hjälp av datateknik och modern teknologi genomförda informationshanteringen och därigenom avvärja sådana dataskyddsrisker som är förknippade med användningen av adb. När bestämmelserna i personuppgiftslagen har tagits i betraktande som sig bör, undviks även felaktiga dataskyddslösningar och dyra felinvesteringar.

Kommunen bör kräva lagenliga produkter av dem som levererar systemen för informationsbehandling. Med tanke på behandlingen av personuppgifter är det också viktigt att kunna ingå ändamålsenliga avtal som gäller förvärvande av externa databehandlings- m.fl. tjänster. I ett på rätt sätt uppgjort avtal inkluderas även bestämmelser som avser kraven på behandling av personuppgifter.

3. PERSONUPPGIFTSLAGENS MEDEL FÖR UPPNÅENDE AV MÅLSÄTTNINGARNA

Personuppgiftslagstiftningens målsättningar för tryggnad av integritetsskyddet kan förverkligas också i kommunerna endast ifall kommunens registeransvariga betraktar behandlingen av personuppgifter mot bakgrunden av lagens bestämmelser. Detta sker genom att

- definiera syftet eller syftena med olika verksamheters behandling av personuppgifter (personregistrets användningsändamål)
- analysera olika uppgifter och till dem anknutna informationsbehov samt skilda funktioner och till dem anknuten informationshantering (beskrivningar av register och informationssystem)
- planera behandlingen av personuppgifterna primärt som en del av planeringen av ifrågavarande verksamhet och åligganden samt planeringen av datasystem, bedöma behandlingens behövlighet och övriga lagenlighet på basis av bestämmelserna i personuppgiftslagen och eventuella relevanta speciallagar samt genom att säkerställa att behandlingen av personuppgifterna och datasystemen förverkligas med omsorg.
- fastställa de till behandlingens olika skeden och dess helhet anknutna ansvaret samt sörja för en ändamålsenlig delegering av arbetsuppgifter.
- planera på vilket sätt de vilkas personuppgifter registrerats för olika användningsändamål skall informeras, hur deras till behandlingen av personuppgifterna anknutna rättigheter skall tillgodoses och på vilket sätt de kan stöda skötseln av åliggandena och sättet för tjänsternas förverkligande.

- uppgöra en registerbeskrivning av varje personregister samt hålla den tillgänglig för envar
- sörja för, att personregister och till dem hörande personuppgifter skyddas på ett sakligt sätt, samt att uppgifterna används i enlighet med skydds-, aktsamhets- och möjliga sekretessprinciper.
- sörja för att personalen ges instruktioner och utbildning.

4. ANSVARET FÖR BEHANDLINGEN AV PERSONUPPGIFTER (REGISTERFÖRINGEN) I KOMMUNEN

Den i personuppgiftslagen avsedda registeransvarige är den som skall utnyttja det personregister som upprättas. I kommunen är den registeransvarig som svarar för registerfunktionernas lagenlighet alltid den myndighet som enligt regler och bestämmelser ansvarar för skötseln av ifrågakvarande uppgifter.¹

Kommunstyrelsen bär alltid också ett generellt ansvar för utvecklande, ledning och styrning av de olika kommunala förvaltningsorganens verksamhet och dess lagenlighet.

Bland olika förvaltningsorgan är registeransvariga som regel nämnder eller motsvarande organ, ifall annat inte föranleds av specialbestämmelser om kommunens verksamhet och skötseln av dess uppgifter.

Kommunstyrelsens uppgifter i fråga om behandlingen av personuppgifter

Kommunstyrelsen har två uppgifter i fråga om behandling av personuppgifter. För det första har den enligt kommunlagen en allmän förpliktelse att ansvara för ledningen av förvaltningen och att se till att registerföringen i kommunen sker lagenligt. För det andra skall kommunstyrelsen också vara registeransvarig, varvid den också bär det direkta ansvaret som avses i personuppgiftslagstiftningen.

Vid behandling av personuppgifter och registerföring är kommunstyrelsens uppgift i enlighet med laglighetsövervakningen att

- organisera, planera, koordinera och styra ordnandet av kommunens registerfunktioner;
- fastställa principerna för registerförvaltningen i kommunen, dvs. fastställa och konstatera de i kommunen verksamma registeransvariga samt påvisa hur de till registerföringen anknutna ansvarerna bör definieras inom organisationerna;

¹ T.ex kommunstyrelsen, nämnder eller andra organ

- fastställa kommunens allmänna stående instruktioner och allmänna verksamhetsanvisningar om dataskydd, inklusive principerna för hur utbildningen ordnas. De stående instruktionerna och allmänna anvisningarna syftar till att säkerställa att registerföringen i kommunen sker planmässigt, lagenligt, ändamålsenligt och omsorgsfullt;
- utfärda instruktioner om till anskaffningen av externa tjänster anknutna frågor, behörighet och ansvar, samt om avtalsförfaranden och uppgöra behövliga modeller;
- förplikta de nämnder och förvaltningsorgan som konstaterats vara registeransvariga att utfärda särskilda kompletterande bestämmelser och instruktioner på sina egna sektorer;
- fastställa och informera om vilken enhet inom centralförvaltningen som handhar skötseln av personregisterförvaltningen inom kommunen som helhet i förhållande till förvaltningsorgan och kommuninvånarna;
- fastställa och utfärda instruktioner om den avgift som uppbärs av den registrerade på basis av 26 § personuppgiftslagen och om på vilken nivå beslut härom fattas och/eller avgiftens storlek i de fall då avgift kan uppbäras enligt personuppgiftslagen samt
- med stöd av 15 § arkivlagen ansvara för att de registeransvariga sörjer för personregistrens förvaring, arkivering och förstörande också som en del av arkivfunktionerna i kommunen.

Kommunstyrelsen är registeransvarig åtminstone i fråga om vissa samfällda funktioner.² Den registeransvariges uppgift är att fastställa de ansvar och åligganden som anknyter sig till behandlingen av personuppgifter.³

Nämnd eller motsvarande organ som registeransvarig

Nämnd eller motsvarande organ har som registeransvarig till uppgift att bl.a.

- fastställa och konstatera olika uppgifter som är behövliga i den egna verksamheten vid bildande av personregistren samt deras användningsändamål
- besluta om inrättande av nya personregister samt
- ansvara för att behandlingen av personuppgifter och registerfunktionerna planeras, definieras, instrueras och handhas på det sätt personuppgiftslagstiftningen förutsätter

² T.ex. kommunens invånarregister, personaladministrationens register

³ Definition av registerförvaltningen

- definiera ansvar och åligganden i behandlingen av personregister och i dem ingående personuppgifter.⁴

Dataskyddsansvarig

Den allmänna styrningen och koordineringen av behandlingen av personuppgifter i kommunen kan på det mest ändamålsenliga sättet skötas genom att utse en kommunal dataskyddsansvarig. I stora kommuner är det ändamålsenligt att tillsätta en dataskyddsgrupp, till vilken hör de dataskyddsansvariga från olika registerförande instanser. Utgångspunkten är ändå, att ansvaret hör samman med det ansvar som följer av funktioner och tjänsteåligganden. Dataskyddsansvarigas/dataskyddsgruppens uppgifter kunde vara bl.a. planerandet, genomförandet, rådgivande, styrning samt koordinering och uppföljandet av utbildning.

1.7.2007 har lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007) trätt i kraft. Enligt lagens 2 § 2 mom. tillämpas lagen på offentlig- och privata social- och hälsovårds tjänstegivare då de utför social- och hälsovårdstjänster. Lagens 20 § stiftar att alla tjänsteutövare, Folkpensionsanstalten och Rättsskyddscentralen för hälsovården skall ha en dataskyddsansvarig för observation och övervakning.⁵ Dataskyddsansvarigas uppgift är bl.a. att öka enhetens personals vetskap angående personuppgifternas elektroniska behandling ur ett dataskyddsperspektiv, samt framföra möjliga brister i enhetens praxis. Den dataskyddsansvariga fungerar som personalens stöd vid frågor om dataskyddsärenden vid behandling av personuppgifter.⁶

EXEMPEL PÅ KOMMUNERNAS OLIKA UPPGIFTERS PERSONREGISTER OCH REGISTERFÖRARE

Förteckningen beskriver genom exempel olika bruksändamål som register i olika förvaltningsgrenar kan bilda. Förteckningen är inte fullständig för någon förvaltningsgren.

Till alla nedanstående register hör ofta flera delregister, vilka inte specificerats här.

⁴ Nämnden kan inte delegera registeransvaret till underlydande ämbetsverk, men den bör fastställa vilka tjänsteinnehavare som i praktiken i sina tjänsteåligganden ansvarar för beslutsfattande och därtill anknutna uppgifter som gäller registerföringen

⁵ Enligt lagens 25 § träder 15 § i kraft enligt följande: skyldigheten att ansluta sig som användare av riksomfattande informationssystemtjänster, träder i kraft tre år och nio månader efter lagens ikraftträdande.

⁶ RP 253/2006

REGISTERANSVARIG ¹⁾ PERSONREGISTRETS NAMN

Kommunstyrelsen

1. invånarregister (befolkningsregister)
2. personalförvaltningens register
 - a) register som uppstått vid val av anställda
 - b) register för antagande i tjänst = arbetssökandes permanenta register
 - c) personalregister
 - d) register över förtroendevalda
3. eventuella övriga register

Tekniska nämnden

1. byggnadstillståndsregister
2. elektricitetsverkens kundregister
3. vatten- och avloppsverkens kundregister
4. bostadslåneregister
5. hyresgästregister
6. register för planläggning och lantmäteri
7. fastighetsregister (tomtbok)
8. gatuavgiftsregister
9. tomtlegoregister
10. register för glesbebyggelsens adresser
11. eventuella övriga register

Socialnämnden

1. barndagvårdsregister
2. hemservicens register
3. åldringsvårdens register
4. register över utkomststöd
5. barnskyddets register
6. rusvårdens register
7. register över medling i familjeärenden
8. register över handikappservice
9. register över vårdnad av utvecklingsstörda
10. register över vårdnad av och umgängesrätt gällande barn
11. register över utredning av faderskap
12. register över underhåll av barn
13. register för uppfostrings- och familjerådgivning
14. eventuella övriga register

Hälsovårdsnämnden/hälsovårdscentralen eller –verket

1. patientregister
2. företagshälsovårdens register (enligt arbetsgivare) = företagshälsovårdsavtal
3. register för hälsovårdens screening
4. register över köptjänster
5. register över personalens företagshälsovård
6. eventuella övriga register

Kulturnämnden

1. bibliotekets lönerregister
2. bibliotekets sakkunnigregister (om det finns personuppgifter)
3. teatrarnas personalregister
4. medborgarinstitutets register
 - a) elevregister
 - b) personalregister
5. eventuella övriga register

Skolnämnden

1. skolornas elevregister
 - skolvisa register
 - register för gemensam intagning
2. lärarregister
 - skolvisa register

OBS!

Såväl inom centralförvaltningen som inom de olika förvaltningsgrenarna kan det uppstå bl.a.

1. forskningsregister
2. planeringsregister
3. uppföljningsregister
4. diarier som förs på adb

¹⁾ Den registeransvarige har bestämts enligt den gamla förvaltningsmodellen som varit allmänt i bruk. Kommunvisa avvikelser kan förekomma. Vid omorganisering av förvaltningen kan den registeransvariga ändra, men däremot inte personregistren.

VÄRDKOMMUNMODELLEN OCH DEN REGISTERANSVARIGA SAMT FLYTTADE AV KUNDUPPGIFTER DÅ TJÄNSTERNAS ORGANISERINGSANSVAR FLYTTAS

Dataombudsmannens ställningstagande 22.2.2007, 150/49/2007

Sammandrag:

Dataombudsmannen anser att en s.k. värdkommun eller dess behöriga organisation är den registeransvariga i enlighet med personuppgiftslagen. Då en kommun har kommit överens om överförandet av tjänsters organiseringsansvar till exempelvis en s.k. värdkommun eller samkommun kan kunduppgifter i detta samband överföras till den nya registeransvarige. Eftersom överförandet av uppgifter lämnar till viss mån rum för tolkning har dataombudsmannen vidare ansett att överförandet av uppgifter bör föreskrivas om i lag och har fört sin ståndpunkt till social- och hälsoministeriets vetskap. Ovan anförda ståndpunkt gällande överföring av uppgifter kan dock följas ända tills nya lagbestämmelser regleras.

Ärendets beskrivning och motiveringar framgår ur följande svar som dataombudsmannen skickat till Finlands Kommunförbund.

Er förfrågan

Ni bad om dataombudsmannen ståndpunkt gällande registerföring och däri anknutna ansvar då kommunen ordnar tjänster i samarbete i enlighet med kommunlagens 76 och 77 §, på så sätt att en annan kommun sköter en uppgift för en eller flera andra kommuners del (s.k. värdkommunmodell). Då kan det också vara frågan om ett gemensamt organ som har utfärdats för uppgiften. Det är värdkommunens organ som sköter för medlemskommunernas del till det föreskrivna och utfärdade uppgifter. Ni skickade till dataombudsmannen också en promemoria över värdkommunmodellen. Värdkommunen sköter på eget ansvar och beslutanderätt avtalade uppgifter för andra kommuners del. I värdkommunmodellen står personalen i värdkommunens tjänst. Ett gemensamt organ fungerar i värdkommunens organisation och det är inte fråga om ett administrativt organ. Ni berättade att ärendet är betydelsefullt i kommun- och servicestrukturreformen. I ramlagens 5 § likställs en samkommun och en s.k. värdkommunmodell med varandra.

I lagen om en kommun- och servicestrukturreform (169/2007, den s.k. ramlagen) föreskrivs om organiseringar som kommer att förutsätta mer samarbete mellan kommunerna än tidigare. Som medel vid genomförandet av reformen nämns i lagens 4 § bl.a. att servicestrukturerna stärks genom att den service som förutsätter ett större befolkningsunderlag än en kommun sammanförs och genom att samarbetet mellan kommunerna utökas.

I ramlagens 5 § stadgas om bildandet av kommuner och samarbetsområden. Utgångspunkten är att en kommun skall bestå av en pendlingsregion eller någon annan sådan funktionell helhet som har ekonomiska förutsättningar och på personella resurser grundade förutsättningar att ansvara för ordnandet och finansieringen av servicen. Om kommunfördelning inte kan ändras så att kommunen skulle bestå av nämnda helhet och om i den nya kommunen inte finns minst ca 20 000 invånare, skall kommunerna bilda från ovan nämnda funktionella helhet ett samarbetsområde. Ramlagens 5 § 3 moment kräver att i en kommun eller inom ett samarbetsområde som sköter primärvården och sådana uppgifter inom socialväsendet som är nära anslutna till primärvården skall det finnas åtminstone ungefär 20 000 invånare. Alternativ vid skötseln av primärvårdens och till den anknutna socialverksamhetens uppgifter är alltså:

- en kommun med minst ca 20 000 invånare eller
- ett samarbetsområde med minst ca 20 000 invånare.

Enligt ramlagens 5 § 4 moment eftersträvas gällande ordnande av grundläggande yrkesutbildning åtminstone ett invånarunderlag på ungefär 50 000 invånare.

Enligt ramlagens 5 § kan kommunerna komma överens om att samarbetsrådets uppgifter i enlighet med 76 § 2 mom. i kommunallagen anförtros en kommun inom området att sköta, varvid det för skötseln av uppgifterna inrättas ett i 77 § i kommunallagen avsett gemensamt organ för kommunerna inom området.

I värdkommunmodellen står personalen i tjänst till värdkommunen. I ett samarbetsavtal bör därmed avtalas om hur personalen som sköter övriga avtalskommuners uppgifter förflyttas till värdkommunens tjänst.

Hörande

Dataombudsmannen har i samband med uppgörandet av detta ställningstagande hört förutom Finlands Kommunförbund också inrikesministeriet och social- och hälsovårdsministeriet och tagit de synpunkter som de har framfört i beaktande i ställningstagandet.

Dataombudsmannens ställningstagande

Då kommuners verksamhet omorganiserar t.ex. enligt värdkommunmodellen är det viktigt att sörja för att invånarnas dataskydd förverkligas i kommunerna som deltar i samarbetet. Dataskyddet bör integreras till en del av reformen. Datasystemen bör byggas så att personuppgifterna kan skyddas från att utomstående inte behandlar dem. Med utomstående avses t.ex. i 13 § i lagen om patientens ställning och rättigheter personer som inte vid verksamhetsenheten eller på uppdrag av den deltar i vården av patienten eller i andra uppgifter i samband med vården.

Enligt min uppfattning består kommun- och servicereformens praktiska förverkligande av följande skeden; planering, förhandling, förverkligande och produktion. Det är viktigt att sörja för att i reformens alla delskeden beaktas dataskyddet tillräckligt. Exempelvis då kommunerna förhandlar om samarbetet bör kommunerna också förhandla om tryggheten av dataskyddet vid behandling av personuppgifter.

Då man övergår till värdkommunmodellen eller en annan samarbetsform bör man också beakta det att kommunerna har kunnat sörja för dataservicen och sina tjänster så att tidigare avtal gällande dem bör vid överförandet av organiseringsansvaret uppdateras även för dataskyddets del (t.ex. uppsägande av avtal etc.).

Eftersom lagen om offentlighet i myndigheters verksamhet också tillämpas på kommuners verksamhet fäster jag särskild uppmärksamhet vid ifrågavarande lags 18 § enligt vilken god informationsförvaltning bör följas. Ifrågavarande bestämmelse förutsätter att myndigheten skall sörja för bl.a. ändamålsenligt skydd av handlingar och datasystem. Enligt första momentets tredje punkt skall myndigheten vid den beredning som sker när datasystem tas i bruk samt vid beredningen av en förvaltnings- eller lagstiftningsreform utreda vilka följder de planerade åtgärderna kommer att ha för handlingsoffentligheten, handlingssekretessen, skyddet för handlingar och handlingskvaliteten liksom även vidta de åtgärder som behövs för att trygga rätten till information och kvaliteten på informationen samt för att skydda handlingarna och datasystemen samt uppgifterna i dem. Samma moments 4 punkt förutsätter av myndigheten planerar och förverkligar ändamålsenlig

datasäkerhetsarrangemang och 5 punkter förutsätter skolning av personal och övervakning av iakttagandet av anvisningar.

1. Ordnande av tjänster mellan kommuner - Vårdkommun

Kommuner kan i enlighet med ramlagens 5 § och kommunlagens 76-77 § komma överens om att flytta organiseringsansvaret för t.ex. social- och hälsovårdstjänsterna till en s.k. vårdkommun. Det i paragrafen avsedda gemensamma organet är vårdkommunens organ, som sköter också för andra avtalskommuners del till den föreskrivna och utfärdade uppgifter. Således är exempelvis en gemensam grundtrygghetsnämnd behörig i ärenden som hör den i alla kommuner som hör till samarbetet. Vanligtvis upphör andra kommuners motsvarande nämnder. Socialväsendets uppgifter kan med stöd i ramlagen dock flyttas till samarbetsområdet och vårdkommunen endast till en del. Även om nämnden i sådana fall inte upphör, tar vårdkommunen från den överförda uppgiften fullt organiseringsansvar. Senare ställningstaganden gäller också överförande av en deluppgifts organiseringsansvar till vårdkommunens ansvar. I vårdkommunmodellen står personalen i vårdkommunens tjänst. I detta ställningstagande presenterade principer är till tillämpliga delar i kraft också då servicens organiseringsansvar överförs till t.ex. en samkommun.

Enligt personuppgiftslagens 3 § 4 punkt är en registeransvarig t.ex. en sådan sammanslutning eller inrättning för vars bruk ett personregister inrättas och vilken har rätt att förfoga över registret eller vilken enligt lag ålagts skyldighet att föra register

Dataombudsmannen anser att eftersom organiseringsansvaret i detta fall överförs till vårdkommunen så flyttas även den registeransvarigas ansvar över behandlingen av personuppgifter till den. Sedan kan vårdkommunen eller dess behöriga organisation anses vara registeransvarig, i enlighet med personuppgiftslagen. Avgörande är att uppgifternas organiseringsansvar flyttas till vårdkommunen.

Exempelvis för socialvårdens del har dataombudsmannen ansett att den registeransvariga är nämnden som sörjer för kommunens socialvårdsuppgifter. Också en gemensam nämnd kan enligt dataombudsmannens uppfattning anses vara socialvårdens registers registeransvarig. I hälsovården anses hälsovårdens verksamhetsenhet t.ex. en hälsocentral, vara registeransvarig. På motsvarande sätt skulle den registeransvariges ansvar då flyttas till vårdkommunen hälsocentral, när övriga avtalskommuners hälsocentralers verksamhet upphör.

Då kan kundernas uppgifter från kommuner som är del av avtalet hållas i samma register. Sparandet av uppgifterna i register skall dock skötas på så sätt att uppgifter som har sparats i datasystemet eller för övrigt registrerade uppgifter kan skrivas ut eller att olika avtalskommuners kunders uppgifter kan särskiljas. Detta är viktigt i den situationen att samarbetsavtalet uppsägs. Uppgifter för envar kommun behövs också för fakturering.

Personuppgiftslagens 24 § förutsätter att den registeransvariga vid samlandet av personuppgifter informerar sina kunder och patienter om behandlingen av deras personuppgifter, bl.a. om att vem som är registeransvarig. En särskild bestämmelse gällande informering av socialvårdens kunder finns i 13 § och 21 § i lagen om klientens ställning och rättigheter i socialvården. Således skall i den ifrågavarande situationen informeras klienter och patienter i enlighet med nämnda bestämmelser om ändringar i behandlingen av deras personuppgifter. Detta torde ske smidigt i samband med att de för övrigt berättas om verksamhetens omorganiseringar.

2. Upphörande av registeransvarig och samlade registeruppgifter

Man bör ännu separat bedöma frågan om med vilka förutsättningar tidigare samlade personuppgifter kan överföras från en avtalskommuns upphörande socialnämnd till värdkommunens socialnämnd eller från den upphörande hälsocentralen till värdkommunens hälsocentral. I social- och hälsovården är det fråga om i personuppgiftslagen avsedda känsliga uppgifter. Uppgifter är även sekretessbelagda. Därför anser dataombudsmannen det vara motiverat att med lag separat reglera rätten att flytta behövliga personuppgifter i samband med att organiseringsansvaret flyttas. Därför för jag mitt ställningstagande också till Inrikesministeriets och Social- och hälsoministeriets vetenskap.

Social- och hälsoministeriet har redan i då de behandlat detta ärende meddelat dataombudsmannen att de är av samma åsikt om att nuvarande lagstiftning bör förnyas så att situationer där organiseringsansvaret överförs skulle bli sakenligt beaktade. Ministeriet meddelade också att de strävar till att i fortsättningen inbegripa nödvändiga författningsändringars förberedelse till verksamhetsplanerna. Jag framför ännu att det skulle bedömas också ifall det är tillräckligt att införa bestämmelser i endast lagstiftning gällande social- och hälsovårdsministeriet, eller ifall det borde finnas en bestämmelse i ärendet som skulle gälla alla kommunal verksamhet. Således skulle den gälla också t.ex. omorganisering av undervisningsväsendet.

Utan en lagbestämmelse som berättigar flyttande av uppgifter lämnar ärendet enligt min åsikt rum för tolkning. I tidigare motsvarande situationer har en tolkning funnits enligt vilken då organiseringsansvaret för verksamheten flyttas följer också personuppgifterna i detta sammanhang med och behövliga personuppgifter kan således på denna grund flyttas. Enligt min uppfattning kan denna tolkning följas ända tills ärendet regleras i speciallagstiftning. Denna tolkning kan motiveras med bl.a. att också personalen förflyttas till värdkommunens tjänst och uppgifternas användningsändamål hålls det samma. Naturligtvis kan personuppgifter också alltid flyttas eller utlämnas med berörda personers uttryckliga samtycken.

3. Tjänster som värdkommunen har köpt och avtal om registerföring

Slutligen vill jag fästa uppmärksamhet vid det att kommunen kan avtala om att köpa tjänster också med grund i uppdragsavtal, på så sätt att tjänsternas organiseringsansvar fortfarande kvarstår hos kommunen själv. I dessa situationer är kommunen själv, dess nämnd eller organisation registeransvarig. På motsvarande sätt kan värdkommunen, som t.ex. har organiseringsansvar för social- och hälsovårdstjänster, köpa tjänster av tjänsternas producent på basis av ett uppdragsavtal å värdkommunens vägnar. Då kvarstår t.ex. värdkommunens socialnämnd eller hälsocentral som registeransvarig. Ifall det är fråga om en annan sorts avtal än ett uppdragsavtal t.ex. mellan värdkommunen och serviceproducenten, är serviceproducenten den registeransvariga.

Till ärendet anknutna bestämmelser

I kommunallagens 76 § stadgas om kommunernas samarbetsformer. Enligt dess 1 moment kan kommuner med stöd av avtal sköta sina uppgifter tillsammans. Enligt samma paragraf 2 moment kan kommunerna komma överens om att anförtro en annan kommun att sköta en uppgift för en eller flera kommuners räkning eller att uppgiften skall skötas av en samkommun.

I samma lags 77 § stadgas om gemensamma organ. Enligt dess 1 moment kan kommunerna när en kommun med stöd av ett avtal sköter en uppgift för en eller flera

andra kommuners räkning, komma överens om att en del av ledamöterna i det organ i denna kommun som sköter uppgiften skall utses av de andra kommunerna.

Enligt personuppgiftslagens 3 § 4 punkt avses med registeransvarig en eller flera personer, sammanslutningar, inrättningar eller stiftelser för vilkas bruk ett personregister inrättas och vilka har rätt att förfoga över registret eller vilka enligt lag ålagts skyldighet att föra register. I samma lags 5 § stadgas om aktsamhetsplikten. Enligt den skall den registeransvarige behandla personuppgifterna i enlighet med lag samt iaktta aktsamhet och god informationshantering och även i övrigt förfara så att skyddet av den registrerades privatliv och andra grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skyddet för den personliga integriteten inte begränsas utan en i lag angiven grund. Samma skyldighet har den som i egenskap av självständig näringsidkare eller företagare handlar för den registeransvariges räkning.

I personuppgiftslagens 6 § stadgas om planeringen av behandling av personuppgifter. Enligt den skall behandlingen av personuppgifter vara sakligt motiverad med hänsyn till den registeransvariges verksamhet. De ändamål för vilka personuppgifter behandlas samt varifrån personuppgifter i regel samlas in och vart personuppgifter i regel lämnas ut, skall anges innan personuppgifter börjar insamlas eller ordnas som ett personregister. Ändamålet med behandlingen skall preciseras så att av det framgår för vilka av den registeransvariges funktioner personuppgifter behandlas.

Enligt samma lags 11 § är behandling av känsliga personuppgifter förbjuden. Med känsliga uppgifter avses bl.a. personuppgifter som beskriver eller vilkas syfte är att beskriva någons hälsotillstånd, sjukdom eller någons behov av socialvård eller de socialvårdstjänster, stödåtgärder och andra förmåner inom socialvården som någon erhållit.

Enligt personuppgiftslagens 12 § utgör vad som bestäms i 11 §, inte hinder för sådan behandling av uppgifter som den registrerade har gett sitt uttryckliga samtycke till (punkt 1), sådan behandling av uppgifter som regleras i lag eller som föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den registeransvarige i lag (punkt 5). Samma paragrafs 10 punkt berättigar att en verksamhetsenhet inom hälsovården behandlar uppgifter som de i denna verksamhet fått bl.a. om den registrerades hälsotillstånd eller sjukdom. Enligt 12 punkten får bl.a. en socialvårdsmyndighet behandla uppgifter som myndigheten i sin verksamhet har fått om bl.a. den registrerades behov av socialvård eller stödåtgärder.

Enligt samma lags 24 § skall den registeransvarige vid insamling av personuppgifter se till att den registrerade kan få uppgift om den registeransvarige och vid behov om dennes företrädare, ändamålet med behandlingen av personuppgifterna samt vart uppgifter i regel lämnas ut, liksom om de uppgifter som behövs för att utöva den registrerades rättigheter vid behandlingen av personuppgifter. Uppgifterna skall ges då personuppgifter samlas in och registreras eller, om uppgifterna samlas in hos någon annan än den registrerade själv och avsikten är att lämna ut uppgifterna, senast då uppgifterna första gången lämnas ut. Undantag från den upplysningsplikt som anges i 1 mom. får göras

- 1) om den registrerade redan har fått dessa uppgifter,
- 2) om det är nödvändigt på grund av statens säkerhet, försvaret eller den allmänna ordningen och säkerheten, för att förebygga eller utreda brott eller för en tillsynsuppgift som har samband med beskattningen eller den offentliga ekonomin, eller
- 3) då uppgifter samlas in hos någon annan än den registrerade själv, om det är omöjligt att ge uppgifter till den registrerade eller detta kräver oskäligt besvär eller orsakar väsentlig

skada eller olägenhet för den registrerade eller för ändamålet med behandlingen av uppgifterna och de uppgifter som registreras inte används till sådant beslutsfattande som gäller den registrerade eller om insamling, registrering eller utlämnande av uppgifter uttryckligen har reglerats i lag.

Enligt personuppgiftslagens 32 § skall den registeransvarige genomföra de tekniska och organisatoriska åtgärder som behövs för att skydda personuppgifterna mot obehörig åtkomst och mot förstöring, ändring, utlämnande och översändande som sker av misstag eller i strid med lag eller mot annan olaglig behandling. Vid genomförandet av åtgärderna skall hänsyn tas till de tillgängliga tekniska möjligheterna, kostnaderna som orsakas av åtgärderna, uppgifternas art, mängd och ålder samt vilken betydelse behandlingen av uppgifterna har med avseende på integritetsskyddet. Den som i egenskap av självständig näringsidkare handlar för den registeransvariges räkning eller till vilken den registeransvarige lämnar ut uppgifter genom teknisk anslutning, skall innan behandlingen av uppgifterna inleds ge den registeransvarige tillbörliga utredningar och förbindelser och i övrigt tillräckliga garantier för att personuppgifterna skyddas på det sätt som avses i 1 mom.

Enligt 13 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000, senare socialvårdens klientlag) har klienten eller dennes företrädare rätt att innan uppgifter lämnas till den som ordnar eller lämnar socialvård få veta för vilket ändamål de uppgifter som han eller hon lämnar behövs, vilket användningsändamålet är, för vilka ändamål uppgifterna normalt utlämnas samt i vilken i personuppgiftslagen avsedd registeransvarigs personregister uppgifterna kommer att registreras. Klienten eller dennes lagliga företrädare skall upplysas om hur de i personuppgiftslagen avsedda rättigheterna kan utövas, om klienten inte redan har fått denna information.

Enligt socialvårdens klientlags 21 § 1 moment kan en socialvårdsmyndighet av skattemyndigheterna och folkpensionsanstalten med hjälp av teknisk anslutning få sekretessbelagda personuppgifter som avses i 20 § ur dessas personregister oberoende av klientens samtycke för fastställande av avgift och kontroll av uppgifter. Socialvårdsmyndigheten skall i förväg underrätta klienten om denna möjlighet.